

TIO / TDM

Lausuntoyhteenvedo: Hallituksen esitysluonnos EU:n datasäädöksen täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Johdanto

Tausta

Esityksen valmisteluun on johtanut täydentävää sääntelyä edellyttävä EU-säädös: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/2854 datan oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskevista yhdenmukaisista säännöistä ja asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivin (EU) 2020/1828 muuttamisesta (datasäädös). Se tuli voimaan 11.1.2024 ja sen soveltaminen alkaa pääosin 12.9.2025.

Hallituksen esitysluonnoksessa EU:n datasäädöksen täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi ehdotetaan säädettäväksi uusi laki datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta sekä muutettaviksi eräitä muita lakeja. Lisäksi EU:n datanhallinta-asetusta täydentävät kansalliset säännökset ehdotetaan jatkossa sisällytettäväksi uuteen lakiin. Esityksessä ehdotetaan toimivaltaisiksi viranomaisiksi Liikenne- ja viestintävirasto Traficomia, joka pääasiallisesti valvoisi datasäädöksen noudattamista, ja lisäksi kuluttaja-asiamiestä sekä Kilpailu- ja kuluttajavirastoa. Traficomille toimisi myös datakoordinaattorina eli keskitettynä yhteyspisteenä asetuksen soveltamiseen liittyvissä asioissa Suomessa. Ehdotetussa laissa säädettäisiin viranomaisten valvontaan liittyvistä toimivaltuuksista ja oikeudesta määrätä seuraamuksia tiettyjen laissa yksilöityjen asetuksen säännösten rikkomisesta.

Lausuntopyyntö

Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi oikeusministeriön lausuntopalvelu.fi palvelussa julkaistulla lausuntopyynnöllä (Dnro VN/27438/2023) lausuntoja hallituksen esityksen luonnoksesta. Esitysluonnos oli lausuttavissa palvelun kautta 19.12.2024–31.1.2025.

Lausuntoa pyydettiin yhteensä 157 taholta, minkä lisäksi esitys oli vapaasti lausuttavissa. Lausuntoja annettiin yhteensä 52 kappaletta (ks. Liite 1). Lausuntoja pyydettiin keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta ja muilta toimijoilta.

Saadut lausunnot on ryhmitelty temaattisesti tähän lausuntoyhteenvedoon.

Tiivistelmä keskeisestä lausuntopalautteesta

Valtaosa lausunnoista koski 1. lakiehdotusta eli ehdotusta laiksi datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta. Muista lakiehdotuksista tehtiin yksittäisiä teknisiä huomioita.

Yleisimmät lausunnoissa esiin nousseet teemat olivat valvontaviranomaisten ehdotettu tehtäväjako ja ehdotettu seuraamusjärjestelmä. Lausunnoissa toivottiin tai edellytettiin hallituksen esitysluonnoksen lainsäädäntöratkaisujen perustelujen täsmentämistä. Osin myös ehdotettuja pykäläiä pidettiin liian epätäsmällisinä tai epäohdonmukaisina joko keskenään tai suhteessa muuhun lainsäädäntöön. Ainakin osin epäselvyydet liittyvät toimivaltaisen viranomaisen käsitteeseen, jota tulisi selventää tai kirjata lakiin selkeästi, mitä viranomaisia kulloinkin tarkoitetaan.

Datanhallinta-asetusta koskevien säännösten siirtämistä sähköisen viestinnän palveluista annetusta laista nyt säädettäväksi ehdotettuun lakiin kannatettiin.

Valvontaviranomaisten tehtäväjakoon oltiin lausunnoissa pääosin tyytyväisiä. Joissakin lausunnoissa tehtäviä ehdotettiin jaettavaksi valvontaviranomaisten kesken eri tavalla ja yhdessä lausunnossa tehtävien jakamista muulle kuin ehdotetuille viranomaisille. Lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että viranomaisten tehtävien lisääntyessä niille osoitettaisiin myös lisärahoitusta tehtävien hoitamiseen. Useissa lausunnoissa korostettiin, että valvonnan lisäksi viranomaisilla tulisi olla resursseja myös yritysten neuvontaan ja tukeen datasäädöksen noudattamisessa. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että samoille viranomaisille on tulossa merkittävästi lisää tehtäviä myös muusta kuin esityksessä ehdotetusta sääntelystä.

Useammassa lausunnossa katsottiin viranomaisten toimivallan olevan osittain päällekkäistä, ja painotettiin sitä, että toimivallasta ja siihen liittyvistä valvontavaltuuksista tulee säätää selkeästi. Joissakin lausunnoissa katsottiin, että toimivaltaisen viranomaisen tiedonsaantioikeuksia ja tiedonvaihtoa viranomaisten välillä koskevia säännöksiä ja niiden perusteluja tulee täydentää ja tarkastaa lausunnoissa esille nostetut ristiriitaisuudet. Viranomaisten tarkastusoikeutta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyyn tilaan pidettiin laajana ja liian suppeasti perusteltuna. Myös oikeudenkäyntiavustajia koskevaa poikkeusta toimivaltaisen viranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta pidettiin epäselvänä ja vaillinaisesti perusteltuna. Viranomaisten välistä yhteistyötä pidettiin tärkeänä, mutta toisaalta kyseenalaistettiin, onko sitä koskeva erillinen säännös tarpeen. Virka-apua koskevaan pykälään ja perusteluihin ehdotettiin lausunnoissa täsmennyksiä.

Tekijänoikeusjärjestöt korostivat tekijänoikeuden suojan ensisijaisuutta suhteessa tietosuojasääntelyyn ja toivoivat siihen liittyviä täsmennyksiä

Seuraamussääntelykokonaisuuteen kiinnitettiin lausunnoissa laajimmin huomiota. Lausunnoissa katsottiin, että seuraamusmaksuja koskevat sääntämisperustelut ovat puutteellisia eikä sanktioitavien velvoitteiden valintaa perustella riittävästi. Lausunnoissa painotettiin seuraamusten oikeasuhtaisuuden merkitystä ja toivottiin, että sääntelyn alaisia toimijoita ainakin alkuvaiheessa ensisijaisesti ohjattaisiin ja neuvottaisiin rankaisemisen sijaan. Seuraamusmaksujen enimmäismäärää pidettiin korkeana ja siihen toivottiin esimerkiksi porrastusta. Valvontaviranomaisen lausunnossa seuraamusmaksutasoa pidettiin oikeana. Erityisesti viranomaiset kiinnittivät huomiota siihen, että esityksen perusteluiden mukaan datasäädös edellyttää, että jäsenvaltiot mahdollistavat hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämisen myös viranomaisille. Lausunnoissa tätä tulkintaa kehoitettiin tarkastelemaan kriittisesti jatkovalmistelussa ja ainakin perustelemaan yksityiskohtaisemmin.

Joissakin lausunnoissa tuotiin esille huolia siitä, että lakiehdotuksessa ei ole riittävästi huomioitu yksityisten välisissä suhteissa käytössä olevia oikeussuojakeinoja ja niiden tasapainoa

datasäädöksen rikkomistilanteissa. Lausunnoissa katsottiin, että jos lakiin ei sisällytetä selkeitä säännöksiä siviilioikeudellisista vahingonkorvauksista tai hyvityksistä, datan vastaanottajien tai käyttäjien oikeussuojakeinot voivat jäädä datanhaltijoita heikommiksi. Lisäksi passiivisuusvalitusmahdollisuuden jättäminen sääntelyn ulkopuolelle kehoitettiin tarkastelemaan uudelleen jatkotyössä.

Lausunnoissa pidettiin tarpeellisena harkita, tulisiko ehdotetun lain olla budjettilaki, jos esityksellä on julkistaloudellisia vaikutuksia.

Lausunnonantajien yksityiskohtaisemmat näkemykset

Ei lausuttavaa

Lausunnonantajista 19:llä ei ollut lausuttavaa asiaan (ks. liite 1).

Soveltamisala ja termit

Oikeuskanslerinvirasto kiinnittää huomiota soveltamisalasäännöksen puutteeseen. Soveltamisalasäännös ei oikeuskanslerinviraston mukaan liene välttämätön, mutta sellainen saattaisi olla sääntelyn selkeyden kannalta hyödyllinen. Oikeuskanslerinviraston mielestä on syytä harkita ainakin sitä, kuuluvatko kaikki viranomaiset ja julkisoikeudelliset elimet soveltamisalaan, vai onko jotkut julkiset toimijat syytä jättää soveltamisalan ulkopuolelle. Oikeuskanslerinvirasto huomauttaa, että 1. lakiehdotuksella pantaisiin täytäntöön myös datanhallinta-asetus, joka käytännössä koskee huomattavissa määrin myös julkisia toimijoita. Lausunnonossa suositetaan arvioimaan sitä, mitkä julkiset toimijat Suomessa olisivat sellaisia palvelun tarjoajia tai datan haltijoita ynnä muita toimijoita, joihin asetusten asettamat velvollisuudet soveltuvat.

Puolustusministeriö toteaa, että kaikki Puolustusvoimien laitteet eivät automaattisesti rajaudu datasäädöksen soveltamisalan ulkopuolelle, joten puolustushallinnossa on varmistettava, ettei Puolustusvoimia koskeva tieto siirry eteenpäin.

Ympäristöministeriön mukaan lakiehdotuksesta ilmenee se, että sitä on tarkoitus lukea yhdessä datasäädöksen ja/tai datanhallintasäädöksen kanssa. Ympäristöministeriö toteaa, että pykälissä käytetään paljon pelkästään datasäädöksessä avattuja termejä, kuten datan haltijat ja datan vastaanottajat. Ympäristöministeriö ehdottaa, että jatkovalmistelussa harkittaisiin keskeisten termien avaamista myös perusteluihin samalla tavalla kuin vaikutuksia on arvioitu myös datasäädöksen osalta.

FiCom ry toteaa, että datasäädös ei saa aiheuttaa päällekkäistä sääntelyä teleyrityksille, joita säädellään jo sähköisen viestinnän palveluista annetulla lailla. Lausunnon mukaan, vaikka teleliiketoiminta on rajattu säädöksen ulkopuolelle, on mahdollista, että teleyritykset voisivat tulevaisuudessa tarjota datasäädöksen piiriin kuuluvia palveluita osana operaattoriliiketoimintaa ja -palveluita. Riski tuplasääntelystä on tällöin FiCom ry:n mielestä olemassa.

Datanhallinta-asetuksen täytäntöönpanosäännösten siirtäminen uuteen lakiin

Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa ehdotusta, että datanhallinta-asetuksen toimeenpanoa koskevat pykälät kumottaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetusta laista ja tuotaisiin sellaisenaan uuteen datan hallinnasta ja jakamisesta annettavaan lakiin. Lausunnon mukaan muutoksella edistettäisiin lainsäädännön selkeyttä ja yhdenmukaistettaisiin dataa koskevaa sääntelykokonaisuutta.

Oikeuskanslerinviraston mielestä valittu lainsäädäntöratkaisu toimeenpanna samalla lailla ensisijaisesti datasäädös, mutta osittain myös datanhallinta-asetus, on mahdollinen ja valittu ratkaisu voi lisätä johdonmukaisuutta ja sääntelyn selkeyttä. Lainsäädäntötekniinen selkeys ei kuitenkaan oikeuskanslerinviraston mukaan vielä täysin toteudu luonnoksessa.

Oikeuskanslerinviraston mukaan on epäselvää, mikä on uuden lainsäädännön suhde eräiden hallinnon yhteisten sähköisen asioinnin tukipalveluiden tuottamisesta annettuun valtiovarainministeriön asetukseen, jolla on toimeenpantu osa datanhallinta-asetuksesta.

Oikeuskanslerinvirasto kehottaa myös harkitsemaan, tulisiko nyt ehdotettavaan 1. lakiehdotukseen sisältää informatiivinen viittaus siihen jo olemassa olevaan kansallisen lainsäädäntöön, jolla toimeenpannaan datanhallinta-asetus. Oikeuskanslerinviraston mielestä hallituksen esitysluonnoksessa voisi tarkemmin selostaa muun muassa sitä, miten datasäädös ja datanhallinta-asetus eroavat toisistaan ja miten nyt ehdotettava 1. laki tarkalleen panee täytäntöön kummatkin.

Toimivaltaiset viranomaiset

Valvontaviranomaisten tehtäväjakoon oltiin pääosin tyytyväisiä. Liikenne- ja viestintäviraston asemaa pääasiallisena valvontaviranomaisena ja datakoordinaattorina ei vastustettu. **Business Oulu -liikelaitos, IPR University Center, Keskuskauppakamari, Liikenne- ja viestintävirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Poliisihallitus** sekä **työ- ja elinkeinoministeriö** puoltavat hallituksen esityksessä ehdotettua jakoa sellaisenaan. **Oikeusministeriö** toteaa arvioineensa lausunnossaan datasäädöstä koskevaan arviomuistioon, että kuluttaja-asiamiehen valvottavaksi sopisi luontevasti myös datasäädöksen 23 artikla eräiltä osin, mutta pitävänsä perusteltuna myös sitä, että valvontaviranomaisena koko VI luvun osalta toimii Liikenne- ja viestintävirasto.

Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät ry ja **Teknologiateollisuus ry** ehdottavat, että Liikenne- ja viestintävirastolle annettaisiin tehtäväksi edistää yritysten datalukutaitoa. Suomen Yrittäjät ry ja Teknologiateollisuus pitävät ensisijaisesti tärkeinä toiminnan suuntaamista pk-yrityksille. Niin ikään **opetus- ja kulttuuriministeriö** ilmaisee huolensa siitä, että muiden kuin kuluttajien datalukutaitoa ei esitetä edistettäväksi. **Teknologiateollisuus ry** ehdottaa myös, että tiedonantovelvollisuuksien valvonnasta vastaisi kuluttaja-asiamies kuluttajalle annettavien tietojen osalta ja Liikenne- ja viestintävirasto yrityksille annettavien tietojen osalta. **Elisa Oyj** ja **FiCom ry** ehdottavat, että Liikenne- ja viestintävirastolla olisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston sijaan toimivalta myös 1. lakiehdotuksen 3 §:ssä tarkoitetuissa asioissa, koska Liikenne- ja viestintävirasto valvoo jo nykyisellään esimerkiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain sisältämien kuluttajaoikeudellisten säännösten noudattamista. Lisäksi **FiCom ry** ehdottaa, että datasäädöksen viranomaisvalvonta ja -tehtävät tulisi muutenkin keskittää vain yhdelle viranomaiselle, koska datasäädöksestä on monilta osin vaikeaa tunnistaa omaksi kokonaisuudekseen tietosuojaan liittyviä velvoitteita. **Finanssiala ry** katsoo, että valvontavaltuudet tulee keskittää Finanssivalvonnalle siltä osin, kun datasäädöksellä on vaikutuksia finanssialaan.

Oikeusministeriö toteaa olevan epäselvää, mitä toimivaltaisia viranomaisia 1. lakiehdotuksen 2 luku (viranomaisten tutkintamenettely ja valvontatoimenpiteet) koskee. Oikeusministeriön mukaan esityksestä ei käy selvästi ilmi, mitä lakia kuluttaja-asiamiehen tarkastusoikeuteen sovellettaisiin. Lisäksi vaikuttaa siltä, että esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi ehdotetun lain perusteella tarkastusoikeus ja oikeus saada virka-apua poliisilta, vaikka sen tehtävä olisi ainoastaan edistää kuluttajien datalukutaitoa. Oikeusministeriön mielestä sääntelyä selkeyttäisi merkittävästi, jos ”toimivaltaiset viranomaiset” -käsitteen sijaan säännöksissä yksilöitäisiin selkeästi, mitä viranomaisia tarkoitetaan, tai määritellään selkeämmin 1 luvussa, mitä toimivaltaisilla viranomaisilla tässä laissa tarkoitetaan. Toimivaltaisia viranomaisia koskevaa sääntelyä on oikeusministeriön mielestä välttämätöntä täsmentää jatkovalmistelussa. Myös **oikeuskanslerinviraston** mukaan on epäselvää, mitkä kaikki ovat 1. lakiehdotuksen 4–7 §:n tarkoittamat ”toimivaltaiset viranomaiset”.

Oikeusministeriö huomauttaa, että kuluttaja-asiamiehen toimivaltuuksista säädetään myös muualla kuin kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetussa laissa ja ehdottaa täydennyksiä lakiehdotuksiin ja säännöskohtaisiin perusteluihin.

1 luvun 3 §:n osalta **Oikeuskanslerinviraston** mukaan herää kysymys siitä, miten datalukutaito eroaa tekoälyasetuksen tarkoittamasta tekoälylukutaidosta, sekä siitä, tuleeko Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvomaan molempia.

Yhteistyö viranomaisten välillä

Ammattiliitto Pro ry, Business Finland, Elinkeinoelämän keskusliitto, Keskuskauppakamari ja Teknologiateollisuus ry korostavat viranomaisten välisen yhteistyön merkitystä. **Opetus- ja kulttuuriministeriö** toivoo esityksen perusteluihin lisättävän maininnan siitä, että 1. lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitettuihin *asianomaisiin viranomaisiin*, joiden kanssa valvontaviranomaiset tekevät yhteistyötä, lukeutuu ainakin opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa, että datalukutaidon edistäminen vaatisi myös yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisten kanssa, joiden tehtäviin kuuluu edistää kokonaisvaltaisemmin digitaalisia lukutaitoja ja niiden osana myös datalukutaitoa.

Oikeusministeriön mielestä jää epäselväksi, mikä on 1. lakiehdotuksen 4 §:n tarve ja funktio, sillä jo datasäädös ja datanhallinta-asetus edellyttävät viranomaisten välistä yhteistyötä. Pääallekkäistä sääntelyä ei tule omaksua. Oikeusministeriö toteaa 2 momentin määräysenantovaltuutuksen olevan muotoiltu jossain määrin erikoisesti. Oikeusministeriö katsoo 3 momentin määräysenantovaltuuden tarpeen jäävän jossain määrin epäselväksi. Momentin tarvetta sekä sisältöä suhteessa esimerkiksi yhteistyövelvoitteeseen olisi syytä jatkovalmistelussa tarkastella. Oikeusministeriö kuitenkin kehottaa 4 §:n 1 momentissa olevan viittauksen lausuntomenettelyyn korjattavan, jos säännökselle todetaan olevan tarve.

Viranomaisten toimivaltuudet

Oikeuskanslerinvirasto toteaa olevan erityisen tärkeää huolehtia siitä, että viranomaisten toimivaltuudet ja niihin sisältyvä velvollisuus määrätä seuraamusmaksuja säädetään selkeästi. Lisäksi oikeuskanslerinvirasto kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettava lainsäädäntö loisi osittain päällekkäistä toimivaltaa ainakin Liikenne- ja viestintävirastolle ja tietosuojavaltuutetulle ja toteaa tämän herättävän kysymyksen siitä, voivatko molemmat viranomaiset tutkia saman asian ja

myös määrätä siitä tahoillaan hallinnolliset seuraamusmaksut. Oikeuskanslerinvirasto pohtii, tulisiko näiden valvovien viranomaisten tavalla tai toisella jakaa työmäärää ja pitää silmällä sitä, mitkä asiat ovat kummallakin vireillä ennen valvontatoimien aloittamista.

Oikeusministeriön mielestä 4. lakiehdotuksen 2 §:n 3 momenttiin olisi lisättävä Liikenne- ja viestintäviraston toimivalta, paitsi siltä osin, kuin toimivalta on jaettua kuluttaja-asiamiehen kanssa.

Oikeusministeriön mielestä esityksessä tulisi huomioida, että myös Liikenne- ja viestintävirastolla olisi toimivaltainen mukaiset toimivaltuudet siltä osin, kuin se on toimivaltainen valvomaan datasäädöksen säännöksiä kuluttajasuhteissa.

Viranomaisten tiedonsaantioikeus ja tiedonvaihto viranomaisten välillä

Oikeusministeriön mukaan esitykseen olisi sisällytettävä arvio yleisen tietosuoja-asetuksen kansallisen liikkumavaran käytöstä tiedonsaantioikeuksien osalta. Lisäksi jatkovalmistelussa olisi täsmennettävä, millaisia tilanteita tiedonsaantioikeus koskee, kun virasto pyytää tietoja toisen jäsenvaltion koordinaattoriviranomaisen pyynnöstä, ja millaisin edellytyksin toisen jäsenvaltion koordinaattoriviranomainen voi pyytää Liikenne- ja viestintävirastolta tiedonsaantioikeuden alaisia tietoja (5 §:n 2 mom.)

Oikeusministeriön mukaan melko väljä ja jossain määrin epätäsmällinen on myös tiedon vaihtamista viranomaisten välillä koskevan 6 §:n 3 momentin toimivaltaisten viranomaisten velvoite olla yhteydessä 25 §:n 1 momentissa mainittuihin viranomaisiin, jos on syytä epäillä, että toimivaltaisten viranomaisten tietoon tai käsiteltäväksi on tullut asia, jossa dataan pääsyllä tai siirrolla on yhteys kansalliseen turvallisuuteen tai puolustukseen. Epäselvää on lausunnon mukaan erityisesti se, mitä yhteydessä olemisella tarkoitetaan. Jatkovalmistelussa olisi oikeusministeriön mielestä syytä arvioida, olisiko säännöksessä kyse salassapidettävän tiedon luovuttamisesta.

Oikeusministeriön mukaan 1. lainsäädäntöehdotuksen 6 §:n 4 momentin arviointia vaikeuttaa säännöskohtaisten perusteluiden puute. Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että tietoja luovuttavan tahon voi olla vaikea arvioida, mitkä tiedot säännöksen perusteella voidaan luovuttaa, koska tietojen välttämättömyys on sidottu niiden vastaanottajan toimintaan.

Sisäministeriö katsoo, että 1. lakiehdotukseen pitäisi tehdä lisäys, jonka nojalla sisäministeriö voisi luovuttaa Liikenne- ja viestintävirastolta lakiehdotuksen 6 §:n 4 momentin nojalla saamia tietoja edelleen alaisilleen viranomaisille sikäli kuin tämä on välttämätöntä lausunnonantotehtävän toteuttamiseksi.

IPR University Center toteaa, että datasäädöksen 37 artiklan 14 kohdan mukaan toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava valtuudet pyytää käyttäjiltä, datan haltijoilta tai datan vastaanottajilta tai niiden laillisilta edustajilta, jotka kuuluvat niiden jäsenvaltion toimivaltaan, kaikki tiedot, jotka ovat tarpeen tämän asetuksen noudattamisen todentamiseksi. Vastaavasti datanhallinta-asetuksen 14 artiklan 2 kohdan mukaan datan välityspalvelujen suhteen toimivaltaisella viranomaisella on oltava valtuudet vaatia datan välityspalvelujen tarjoajilta tai niiden laillisilta edustajilta kaikki tiedot, jotka ovat tarpeen tämän luvun vaatimusten noudattamisen todentamiseksi. Tietopyynnön on oltava oikeassa suhteessa tehtävien suorittamiseen nähden, ja se on perusteltava. IPR University Center toteaa, että hallituksen esitysluonnoksessa on säädetty tarpeellisuuskriteeriä korkeammasta välttämättömyysperiaatteesta. IPR University Center katsoo, että lainsäädäntöratkaisu on EU-oikeuden etusijaperiaatteen vastainen, koska kansallinen lainsäädäntö olisi ristiriidassa EU-

asetuksen kanssa. Ongelma koskee lausunnon mukaan 1. lainsäädäntöehdotuksen 5, 6 ja 25 §:ää.

Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota kappaleeseen 4.2.2 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset ja toteamukseen siitä, että kansallisessa laissa ei ehdoteta henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä, vaan näiden osalta oikeustila säilyisi ennallaan. Ympäristöministeriö katsoo, että erityisesti rakennetun ympäristön osalta ehdotuksessa esitetyt tiedonsaantioikeudet voivat olla nimenomaisesti henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä ja pyytää, että jatkovalmistelussa kappaletta tarkistettaisiin tarpeellisilta osin ja varmistaen, että se ei ole ristiriidassa luonnoksen osan 12.2 luvun alla olevan ”Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja” osan kanssa.

Tarkastusoikeus

Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen 7 §:n 4 momentissa säädettyä viranomaisen tarkastusoikeutta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyyn tilaan on syytä arvioida selkeämmin perustuslain 10 §:n 3 momentin valossa. Oikeusministeriön mukaan perusteluissa ei ole kuvattu, onko kotirauhan piiriin ulottuvien toimenpiteiden perusteena perusoikeuksien turvaaminen vai rikosten selvittäminen. Perusteluista ei oikeusministeriön mukaan selviä, vaatiiko datasäädös tarkastusoikeuden ulottamista kotirauhan piiriin, vai antaako se kansallista liikkumavaraa rajata pysyväisluonteiset asumiseen käytetyt tilat tarkastusoikeuden ulkopuolelle. Jos antaa, tulisi lausunnon mukaan tuoda ehdotetun tarkastusoikeuden suhdetta perustuslain 10 §:n 3 momentin rajoitusperusteisiin sekä perustella sen oikeasuhtaisuutta ja välttämättömyyttä. Oikeusministeriön mukaan tulisi selventää, minkä vakavuusasteen rikkomuksia tarkastusoikeutta käyttämällä selvitettäisiin ja millainen seuraamusuhka näihin rikkomuksiin on liitetty.

Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin mukaista viranomaisen toimivaltuutta voi pitää varsin laveana ja sitä on syytä arvioida suhteessa perustuslain 10 §:ään, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklaan. Oikeusministeriön mukaan säätämisyjärjestysperusteluissa on syytä selventää, edellyttääkö datasäädös toimivaltuuksista säädettävän näin laajasti sekä tehtävä selkoa kansallisen liikkumavaran laajuudesta näiltä osin. Jos asetus ei edellytä säädettäväksi toimivaltuuksista ehdotetulla tavalla, säätämisyjärjestysperusteluissa tulisi oikeusministeriön mukaan käsitellä ehdotettavia toimivaltuuksia edellä kuvatut kansalliset lähtökohdat huomioon ottaen muun muassa rajoitusten oikeasuhteisuuden ja välttämättömyyden kannalta.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota 1. lainsäädäntöehdotuksen 7 §:n 2 momenttiin ja erityisesti sen säännöskohtaisiin perusteluihin. Oikeusministeriön mukaan perusteluiden kirjaus, jonka mukaan ”toimivaltaisella viranomaisella ei olisi oikeutta käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tai näihin yksityiselämän suojan näkökulmasta rinnastuvia tietoja tarkastuksella muuta tiedonsaantioikeutta laajemmin eli tällaisten tietojen käsittelyn tulisi olla välttämätöntä tarkastuksen perusteena olevan rikkomuksen selvittämiseksi”, jää epäselväksi, koska kyseisissä tarkastuksissa oikeus saada tietoja on sidottu tarpeellisuusedellytykseen. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että toimivaltaisten viranomaisten tarkastuksia koskevissa säätämisyjärjestysperusteluissa viitataan arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaan perustuslakivaliokunnan käytäntöön, jonka merkitys jää esitettyjen huomioiden valossa epäselväksi. Säätämisyjärjestysperusteluita on oikeusministeriön mukaan siltä osin täydennettävä.

Lisäksi **oikeusministeriö** toteaa, että 1. lakiehdotuksen 7 § on otsikoitu *tarkastusoikeus*. Oikeusministeriö huomauttaa, että verkon välityspalveluiden valvonnasta annetussa laissa

(18/2024) sisällöltään vastaavan 6 §:n otsikko on *tarkastukset*. Oikeusministeriö suosittaa selkeyden vuoksi yhtenevää otsikointia.

Asianajajia ja muita oikeudenkäyntiavustajia koskeva poikkeus tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Oikeuskanslerinvirasto kiinnittää huomiota 1. lakiehdotuksen 8 §:ään, jonka mukaan oikeudenkäyntiasiamies tai -avustajatehtävien yhteydessä asiakkaan kanssa vaihdettu luottamuksellinen tieto jäisi toimivaltaisten viranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksien ulkopuolelle. Oikeuskanslerinviraston mukaan hallituksen esityksestä ei käy selkeästi ilmi, miten tämä sääntely sopii kansallisen oikeutemme sisältämään sääntelyyn asianajajista ja oikeudenkäyntiasiamiehistä. Oikeuskanslerinviraston mukaan on myös välttämätöntä täsmentää salassapidon piiriin kuuluvia oikeudenkäyntiasiamies ja -avustajatehtäviä. Mahdolliset rajoitukset asianajajia ja muita oikeudenkäyntiavustajia koskevaan poikkeukseen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta olisi oikeuskanslerinviraston mukaan tarkemmin määriteltävä. Oikeuskanslerinvirasto kiinnittää niin ikään huomiota siihen, että luonnoksen säädöstekstin sanamuodot poikkeavat muusta kansallisesta sääntelystä.

Virka-apu

Poliisihallitus toteaa, että 1. lakiehdotuksen 9 §:n sanamuoto on vakiintuneen käytännön mukainen, mutta säännöksen perusteluissa mainittu tarpeellisuusvaatimus on hyvin usein tavattu ilmaista suoraan säännöksessä, ja ehdottaa tarpeellisuusvaatimuksen lisäämistä pykälätekstiin. Perusteluiden mukaan pykälässä säädetään virka-avun myöntämisestä. Poliisihallitus huomauttaa, että pykälässä säädetään virka-avun pyytämisestä, kun taas sen myöntämisestä säädetään poliisilaissa.

Poliisihallitus toteaa, että lakiehdotuksen perustelujen mukaan tarve poliisin antamaan virka-apuun voisi tulla datasäädöksen valvonnassa kyseeseen etenkin tarkastusten toimittamisen yhteydessä, ja katsoo, että virka-apu ei voi tulla muussa tapauksessa kyseeseen, koska virka-avun tarkempaa sisältöä ei ole säännöksessä määritelty. Poliisihallitus katsoo, että virka-apua koskevan pykälän muotoilu tarkoittaa, että toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada tarpeellista virka-apua pelkästään esteiden poistamiseksi ja vastarinnan murtamiseksi. Lisäksi se katsoo, että kyse on poliisilain 9 luvun 1 §:n tarkoittamasta tilanteesta, jossa valvontaviranomaisella on oikeus saada virka-apua, jos häntä estetään suorittamasta valvontatehtäväänsä. Poliisihallitus katsoo, että säännöksen perusteluissa olisi hyvä tuoda esille se, että virka-avun antaminen datasäädöksen valvonnassa voisi tulla kyseeseen silloin, jos toimivaltaista viranomaista estetään suorittamasta tarkastusta, tai estämistä on perustellusti odotettavissa. Virka-apuun liittyen Poliisihallitus tuo esiin vielä sen, että poliisin virka-apu on poliisin maksullinen suorite, jollei virka-avun maksuttomuudesta ole laissa erikseen säädetty.

Uhkasakko, keskeyttämisuhka ja teettämisuhka

Oikeusministeriö katsoo, että 1. lakiehdotuksen 11 §:n voisi muotoilla asianmukaisemmin esimerkiksi seuraavasti: "Liikenne- ja viestintävirasto voi asettaa 10 §:n nojalla antamansa valvontapäätöksen tehosteeksi uhkasakon, teettämisuhan tai keskeyttämisuhan." Oikeusministeriö huomauttaa, että uhkasakkoa koskeviin säännöksiin ei suositella sisällytettäväksi viittausta uhkasakkolakiin. Oikeusministeriön mukaan jatkovalmistelussa on syytä tarkastella ehdotettua säännöstä ja sen perusteluja teettämisuhan tarpeellisuuden ja soveltamistilanteiden kannalta.

Seuraamussääntely

Kansallinen liikkumavara ja säätämisyjärjestysperustelut

Oikeusministeriö katsoo, että seuraamusmaksuja koskevat säätämisyjärjestysperustelut ovat keskeneräiset, puutteelliset ja epäselvät. Perusteluista ei lausunnon mukaan käy ilmi, mikä on seuraamusmaksuja koskeva kansallinen liikkumavara ja miten sitä on käytetty. Myöskään perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä ei ole oikeusministeriön mukaan arvioitu seuraamusmaksujen yhteydessä. Oikeusministeriö korostaa hallinnollisten seuraamusmaksujen sanktioluonteisuutta ja sitä, että ne eivät ole luonteeltaan korjaavia toimenpiteitä.

Sanktioitavat veloitteet

Oikeusministeriön mukaan luonnoksesta ei selkeästi ilmene, millä perusteella lakiehdotukseen on omaksuttu juuri listatut veloitteet sanktioitavaksi, eikä se, että kukin sanktioitu veloitte on aineelliselta sisällöltään täsmällinen ja ennakoitava. Oikeusministeriö kehottaa pohtimaan, pitäisikö itse sanktioinnista ilmeneviä teon luonnehdintoja laajentaa ja täsmentää.

Lisäksi oikeusministeriö kritisoi sanktioitavien tekojen luonnehdintojen suppeutta.

Seuraamusmaksun määrääminen ja suuruus

Oikeusministeriö huomauttaa neljän prosentin enimmäismäärän olevan huomattavan korkea ja sen mukaan erityisesti säätämisyjärjestysperusteluita tulisi täydentää perusteluilla siitä, miksi on päädytty juuri mainittuun enimmäismäärään ja toisaalta miksi hallinnollisen seuraamusmaksun vähimmäismäärästä ei ehdoteta säädettäväksi. Perusteluja kaipaa oikeusministeriön mukaan niin ikään se, miksi hallinnollisen seuraamusmaksun enimmäismäärä on päätetty sitoa prosentuaalisesti tilikauden vuotuisen liikevaihtoon unionissa, sekä se, miksi kaikkien veloitteiden rikkomisen sanktioidaan samalla asteikolla. Oikeusministeriö huomauttaa vielä, ettei luonnollisen henkilön seuraamusmaksun suuruutta ole perusteltu.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää seuraamusmaksun enimmäismäärää oikeana ja korosti, että käytännön valvontatyössä pyritään etenkin alkuvaiheessa ensisijaisesti lievempiin, rikkomuksen korjaamiseen tähtääviin toimenpiteisiin. Seuraamusmaksun enimmäismäärän tason on kuitenkin lausunnon mukaan oltava sellainen, että se on riittävän varoittava, oikeasuhtainen ja oikeudenmukainen kaiken kokoisille toimijoille, koska Suomessa voisi tulla ratkaistavaksi myös esimerkiksi globaaleja datankäsittelypalveluita tarjoavia yrityksiä koskevia valituksia. Seuraamusmaksun alarajan säätämättä jättäminen puolestaan antaa Liikenne- ja viestintäviraston näkemyksen mukaan valvovalle viranomaiselle harkintavaltaa ja mahdollistaa oikeasuhtaisten seuraamusmaksujen määräämisen. Liikenne- ja viestintäviraston mukaan jatkovalmistelussa olisi kiinnitettävä huomioita kolme luvussa esitettyihin seuraamusmaksun määräämistä koskeviin pykäliin huomioiden mahdollisuuksien mukaan Euroopan datainnovaatiolautakunnan seuraamuksia koskevat suositukset.

Verohallinto toteaa, että esitysluonnoksessa tai sen perusteluissa ei ole täsmennetty, mitä luonnollisen henkilön ”verotuksen mukaisilla tuloilla” tarkoitetaan. Verohallinto ehdottaa, että omaksutun muotoilun sijaan käytettäisiin muotoa ”... tai yksi prosentti viimeksi toimitetun verotuksen mukaisista veronalaisista tuloistaan”. Perusteluissa voisi Verohallinnon mukaan täsmentää, että tällä tarkoitetaan valtionverotuksessa verotettavia ansio- ja pääomatuloja. Verohallinto toteaa, että ehdotuksessa ei ole nimenomaisia säännöksiä viranomaisten

tiedonsaantioikeuksista tiedoista yritysten ja luonnollisten henkilöiden liikevaihdosta tai tuloista. Verohallinnon mukaan erityinen sääntely ei kuitenkaan ole tarpeen käytettäessä rajana veronalaisia tuloja, koska ne on mahdollista selvittää verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 5 §:n mukaisilta, tuloverotuksen julkisten tietojen luettelolta.

Erityisesti yritykset ja niiden etujärjestöt painottivat sitä, että seuraamusmaksu tulee määrätä vain vakavimmissa rikkomistilanteissa ja silloin, kun muut keinot on käytetty loppuun. Lisäksi tärkeänä pidettiin sitä, että määrättävä seuraamus ei ole suhteettoman ankara tapahtuneeseen rikkomukseen nähden. Hallinnollisen seuraamusmaksun enimmäismäärää (neljä prosenttia oikeushenkilön seuraamusmaksupäätöstä edeltävän tilikauden vuotuisesta EU:n laajuisesta liikevaihdosta) pidettiin korkeana. Ehdotettiin seuraamusmaksujen enimmäismäärien porrastamista, kuten esimerkiksi yleisessä tietosuojasetuksessa. Inhimillisistä virheistä tai tiedonpuutteesta johtuvia rikkomuksia ei tulisi lausuntojen mukaan sanktioida hallinnollisin seuraamusmaksuin ja yrityksille tulisi olla saatavissa neuvontaa. Datasääntelyn uutuutta painotettiin näiden asioiden yhteydessä, ja pidettiin tärkeänä, että uuden sääntelyn voimaantulosta viestitään riittävän vaikuttavasti. Tällaisia lausuntoja antoivat **Business Oulu -liikelaitos, Elinkeinoelämän keskusliitto, Elisa Oyj, FiCom ry, Keskuskauppakamari, Suomen Yrittäjät ry** ja **Teknologiateollisuus ry**. Lisäksi **Elinkeinoelämän keskusliitto** ehdottaa otettavaksi käyttöön puuttumiskynnyksen, eli minimitason, jolla valvontaa suoritettaisiin. Esimerkiksi datan saataville asettamista valvottaisiin vain viranomaiselle tulleiden ilmoitusten perusteella.

Seuraamusmaksun täytäntöönpano ja 22 ja 23 §:ien yhdistäminen

Oikeusrekisterikeskus kiinnittää huomiota siihen, että 22 sekä 23 §:ssä on erilliset täytäntöönpanoa koskevat momentit. Oikeusrekisterikeskus esittää, että pykälien 22 ja 23 § sisältöä ja mahdollista osittaista yhdistämistä pelkäästään täytäntöönpanoa koskeva pykäläksi arvioitaisiin jatkovalmistelussa vielä. Nyt pykälät sisältävät lausunnon mukaan päällekkäistä sääntelyä muun muassa koskien informatiivista lakiviittausta sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin, vaikka asiallisesti kaikissa 13-21 ja 23 §:ssä manituissa seuraamuksista on täytäntöönpanon kannalta kyse samankaltaisista asioista. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus kiinnittää huomiota vielä siihen, että täytäntöönpanomenettelyyn liittyen 23 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on erikseen maininta, että seuraamukset ovat viivästyessään korottomia. Vastaavaa mainintaa ei lausunnon mukaan sisälly 22 §:n säännöskohtaisiin perusteluihin, jossa on erikseen säädetty 13-21 §:ssä säädettyjen seuraamusmaksujen täytäntöönpanosta.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa datasäädöksen ja datanhallinta-asetuksen sisältävän omat seuraamusmaksuja koskevat artiklansa, jotka eivät ole identtiset. 1. lakiehdotus ei siltä osin ole lausunnon mukaan selkein mahdollinen

Seuraamusmaksun määrääminen viranomaiselle

Lausunnoissa tarkasteltiin kriittisesti hallituksen esitysluonnoksen tulkintaa, jonka mukaan datasäädös pakottaisi asettamaan myös viranomaiset hallinnollisten seuraamusmaksujen piiriin. **Elinkeinoelämän keskusliiton** mukaan hallituksen esitysluonnoksesta jää epäselväksi, soveltuisivatko datasäädöksen seuraamusmaksut sen perusteella viranomaisiin. **Liikenne- ja viestintäviraston** mukaan esityksessä ei oteta kantaa seuraamusmaksun määräämiseen viranomaisille, mikä tulisi huomioida jatkovalmistelussa. **Oikeusministeriön** mukaan tulkinta siitä, että asetus nimenomaisesti edellyttäisi säädettyä seuraamusmaksuista ja että nämä seuraamusmaksut tulisi kohdistaa myös viranomaisiin, jää pitkälti epäselväksi ja varsin

perustelemattomaksi. Lausunnossa huomautetaan perustuslakivaliokunnan nimenomaisesti painottaneen, että EU-säädöksen mahdollistamaa kansallista liikkumavaraa käytetään siten, että viranomaiset rajataan hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevan sääntelyn ulkopuolelle. Lisäksi oikeusministeriön mukaan perusteluista ei käy ilmi, miten ehdotettujen seuraamussanktiointien arvioidaan täyttävän perusoikeuksien rajoitusedellytykset. **Oikeuskanslerinvirasto** toteaa olevan mahdollista, ettei viranomaisia voida rajata hallinnollisten seuraamusmaksujen ulkopuolelle, mutta se katsoo datasäädöksen olevan tämän osalta tulkinnanvarainen. Lausunnon mukaan tulisi selostaa, mihin omaksuttu tulkinta perustuu. Lisäksi oikeuskanslerinvirasto huomauttaa, että olisi tarpeen säätää seuraamuksista, kuten hallinnollisten seuraamusmaksujen enimmäismäärästä, viranomaisia silmällä pitäen. Vielä oikeuskanslerinviraston mukaan seuraamusmaksujen määrittämisestä viranomaisille pitäisi pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy katsoo, että viranomaiset tulisi rajata seuraamusmaksukäytännön ulkopuolelle. **Suomen Kuntaliitto ry** ehdottaa perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön huomioimista esimerkiksi siten, että seuraamus viranomaiselle säädettäisiin erilliseksi kuin yksityiselle.

Muita seuraamussääntelyyn liittyviä huomioita

Oikeusministeriö huomauttaa, että luonnoksen perustelut eivät vastaa ehdotettuja pykäläitä, mistä esimerkkinä oikeusministeriö esittää 1. lakiehdotuksen 22 §:n 2 momentin. Lisäksi oikeusministeriön mukaan 4. lakiehdotuksen kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettuun lakiin ehdotettava seuraamusmaksu, jonka suuruuden määrittämiseen sovellettaisiin ko. lain 18 §:ää, vaikuttaa olevan asetuksen kanssa päällekkäistä sääntelyä. Oikeusministeriö toteaa luonnollisten henkilöiden seuraamusmaksussa olevan vaihtelua 1. ja 4. lakiehdotuksen välillä, mitä ei ole perusteltu. Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen 22 §:n 3 momenttia ei ole perusteltu muulla kuin tulkintaepäselvyyksien välttämällä ja katsoo tarkemmat perustelut välttämättömiksi.

Oikeusministeriö huomauttaa, ettei esityksestä käy ilmi, kuinka paljon uusia seuraamusmaksuja vuosittain määrättäisiin, eikä siten myöskään se, onko muutoksella määräraha-vaikutuksia Oikeusrekisterikeskukselle. Oikeusrekisterikeskus ei pidä sille aiheutuvaa lisätyötä merkittävänä, jos luonnoksesta voi päätellä seuraamusmaksuja määrättävän vuosittain yksittäisiä.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ainoastaan 22 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi kuoleman vaikutuksesta seuraamusmaksun täytäntöönpanoon.

Oikeusministeriö ja **Oikeusrekisterikeskus** huomauttavat, että toisin kuin 1. lakiehdotuksen 22 §:ään, ei sen 23 §:ään ehdoteta säännöstä seuraamusmaksun vanhentumisesta.

Oikeusministeriö toteaa, että eduskunnalle on tarkoitus antaa viikolla 8 hallituksen esitys, jolla muutettaisiin muun ohessa sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ja sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia. Oikeusministeriön mukaan muutokset tulee ottaa jatkovalmistelussa huomioon.

Oikeusministeriö ja **Oikeusrekisterikeskus** huomauttavat, että toisin kuin 1. lakiehdotuksen 22 §:ään, ei sen 23 §:ään ehdoteta säännöstä seuraamusmaksun vanhentumisesta.

Poliisihallitus huomauttaa, että 1. lakiehdotuksen 22 §:n 2 momentin nykyisen muotoilun mukaan seuraamusmaksua ei saa määrätä, jos veloitteen rikkominen on ilmeisen kohtuutonta.

Suomen kuntaliitto ry:n mukaan jatkovalmistelussa tulee selkeyttää, missä datasäädöksen mukaisissa rooleissa kunnat ja kuntien omistamat yritykset voivat toimia ja mikä vaikutus seuraamusmaksuja koskevalla ehdotetulla sääntelyllä niihin on.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n mukaan hyvinvointialueiden ja niiden omistamien yhtiöiden roolia suhteessa erinäisiin hallinnollisten seuraamusmaksujen piirissä oleviin toimijoihin tulee tarkentaa.

Oikeusturva ja oikeussuojakeinot

Seuraamuskollegio

Oikeusministeriön mukaan perusteluiden oikeusturva-otsikon alla käsitellään muita kuin oikeusturvaa suoranaisesti koskevia kysymyksiä, ja samalla oikeusturvaa koskeva käsittely jää perusteluissa jossain määrin huomiotta. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, että ehdotetun lain mukaiset seuraamusmaksut ohjautuisivat Liikenne- ja viestintäviraston seuraamuksista päättävään kollegioon, jossa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme jäsentä. Nyt ehdotettavaa hallinnollisen seuraamusmaksun määrää (enintään 4 % liikevaihdosta) voidaan oikeusministeriön mukaan pitää siinä määrin merkittävänä, että on asianmukaista niin yhdenmukaisuuden kuin oikeusturvasyistä ohjata nämä viraston kollegion ratkaistaviksi. Mikäli kollegiolle säädetään useita uusia, eri sääntelyyn perustuvia toimivaltuuksia, voisi lausunnon mukaan olla kuitenkin perusteltua tarkastella sitä, tulisiko asiantuntemuksen turvaamiseksi laajentaa kollegion jäsenmäärää. Niin ikään **Elinkeinoelämän keskusliitto** pitää hyvänä sitä, että mainittu kollegio määrää ehdotettavat hallinnolliset seuraamusmaksut silloin, kun ne ovat suuruudeltaan yli 100 000 euroa.

Passiivisuusvalitus

Ehdotettuja oikeussuojakeinoja pidettiin puutteellisina. **Oikeusministeriön** mukaan jää epäselväksi, mitä siviilioikeudellisia oikeussuojakeinoja tarkoitetaan 1. lakiehdotuksen 14 §:n perusteluissa, joiden mukaan ”Esitykseen sisältyvässä uudessa ehdotettavassa laissakin säädettäisiin vain siviilioikeudellisista oikeussuojakeinoista.” **Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia** toteaa, että luonnoksen mukaan käytössä olevan kansallisen kantelumahdollisuuden ylimmälle laillisuusvalvonnalle voidaan katsoa jo täyttävän se suojan tarve, jota datasäädös edellyttää, eikä uuteen lakiin esitetä sisällytettävän passiivisuusvalitusta erillisenä oikeussuojakeinona. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia toteaa, että luonnoksen perusteluiden mukaan datasäädöksen englannin- ja ruotsinkieliset asetustekstit viittaavat ennemminkin mahdollisuuteen hakea uudelleenarviointia (myös puolueettomalta elimeltä) kuin mahdollisuuteen hakea muutosta (vain tuomioistuimelta). Tällöin asetusta voisi tulkita niin, että toimivaltaisen viranomaisen passiivisuustilanteissa riittävänä oikeussuojakeinona olisi vakiintuneen kotimaisen näkemyksen mukaisesti (ylin) laillisuusvalvonta. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia pitää asetustekstiä tulkinnanvaraisena ja toteaa, että ylimmillä laillisuusvalvojilla ei ole toimivaltaa muuttaa tai kumota viranomaisen päätöksiä. Vaikka oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan voinee tässä yhteydessä lausunnon mukaan tulkita täyttävän Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklassa tarkoitetun tehokkaan oikeussuojan vaatimuksen, kuuluu eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian mukaan oikeus hakea muutosta/review/omprövning ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan soveltamisalaan. Tämän vuoksi tulisi lausunnon mukaan esityksen perusteluissa vielä lähemmin tarkastella sitä, onko ylimpien laillisuusvalvojen

laillisuusvalvonta datasäännöksen tarkoittamalla tavalla riittävä oikeussuojakeino.

Oikeuskanslerinviraston mielestä on perusteltava yksityiskohtaisemmin sääntelyratkaisua, että passiivisuusvalitusta ei esitetä erillisenä oikeussuojakeinona, vaan kantelumahdollisuus ylimmälle laillisuusvalvonnalle täyttää datasäädöksen edellyttämän suojan tarpeen ja on esitettävä selkeämpi kanta siitä, että ylimpien laillisuusvalvojen toiminta passiivisuustilanteissa täyttää tosiasiallisesti riittävän yleisen oikeussuojakeinon. Tältä osin olisi oikeuskanslerinviraston mielestä hyödyllistä sisällyttää hallituksen esitykseen myös arvio vaihtoehtoisista sääntelyratkaisuista.

Oikeussuojakeinot yksityisten välisissä suhteissa

Oyj ja FiCom ry kiinnittävät huomiota siihen, että esityksessä ei ole täsmennetty yksityisten välisissä suhteissa käytössä olevia oikeussuojakeinoja datasäädöksen rikkomistilanteissa. Lausuntojen mukaan ehdotettu tilanne, jossa esitykseen ei sisällytetä esimerkiksi omia vahingonkorvaus- tai hyvityssäännöksiä, saattaa suosia datan haltijoita, jotka voivat rikkomistilanteissa tyypillisesti vedota esimerkiksi sopimusrikkomukseen tai liikesalaisuuslakiin. Sen sijaan datan vastaanottajilla tai datan käyttäjillä ei Elisa Oyj:n ja FiCom ry:n mukaan välttämättä ole käytössä vastaavantyyppisiä sopimusoikeudellisia tai erityissääntelyyn perustuvia oikeussuojakeinoja esimerkiksi tilanteissa, joissa datan haltija ei suostu luovuttamaan dataa. Datasäädöksen velvoitteiden rikkominen voi lausuntojen mukaan aiheuttaa varallisuusvahinkoja myös datan käyttäjille tai datan vastaanottajille, mutta vahingonkorvauslain mukaan tällainen vahinko tulee vain poikkeuksellisesti korvattavaksi.

Muutoksenhaku ja toimivaltainen tuomioistuin

IPR University Center huomauttaa, että yleisillä hallinto-oikeuksilla on hyvin rajallinen kokemus datasäädöksen kannalta keskeisistä oikeuden osa-alueista. IPR University Center toteaa, että ehdotetun lain mukaiset valitukset tulevat todennäköisesti liittymään pitkälti liikesalaisuuksien ja mahdollisesti myös muiden aineettomien oikeuksien suojaan, ja että arviointi edellyttää myös merkittävää kilpailuoikeudellista osaamista ja tietokantaosaamista. Valituksissa tulisivat sen mukaan todennäköisesti korostumaan merkittävät taloudelliset intressit ja pitkälle erikoistuneen asiantuntemuksen tarve, jota ei voida saavuttaa keskittämättä valituksia tiettyyn tuomioistuimeen, jolla on jo osaamista vaadituilta oikeudenaloilta. IPR University Centerin mukaan asioiden keskittäminen markkinaoikeuteen turvaisi asiantuntemusta ja muodostaisi yhteneväisen linjan kohtuullisen korvauksen määrittämiseen. **Oikeusministeriön** mukaan esitysluonnoksessa valittua linjaa voidaan pitää perusteltuna, koska voisi olla hankala erotella datasäädöksen sekä datanhallinta-asetuksen ja datalain perusteella määräytyviä asioita käsiteltäväksi vain markkinaoikeudessa tai yhdessä hallinto-oikeudessa.'

Oikeusministeriö ehdottaa, että luonnosta täsmennettäisiin niin, että arvioitaisiin erikseen asiamäärien kasvua yleisissä ja hallintotuomioistuimissa.

Oikeusministeriön mukaan muutoksenhakua koskevan pykälän perusteluihin olisi selvyuden vuoksi perusteltua lisätä maininta kuluttaja-asiamiehen toimivaltuuksista sekä siitä, että päätöksistä haetaan muutosta kuluttaja-asiamiehen toimivaltaa koskevan sääntelyn mukaisesti.

Tekijänoikeuksien suoja

Tekijänoikeusjärjestöt **TTVK ry, Kopiosto ry ja Teosto ry** painottivat datasäädöksen 1(8) artiklan (teollis- ja tekijänoikeuksien suojan ensisijaisuus) merkitystä ja sitä, että datasäädöksen 1(5) artikla

(tietosuojan ensisijaisuus) ei koske siinä kuvattuja tilanteita. TTVK ry toteaa, että esitysluonnoksessa esitetään, että 1(5) artiklassa oleva tulkinta tietosuojan ensisijaisuudesta datasäädökseen nähden ulotetaan kattamaan myös sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (SVPL) säännöksiä siltä osin, kun niillä täytäntöönpannaan sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi. TTVK ry muistuttaa, ettei datasäädöksestä johdettu tulkinta saa rajoittaa tekijän- ja teollisoikeuksien suojaksi annettujen säädöksen soveltamista. TTVK ry:n mukaan datasäädöksen 1 artiklan 5 kohdassa mainittu tietosuojan ensisijaisuus intressien ristiriitatilanteissa ei siis koske tilanteita, joissa tietoja käsitellään ja luovutetaan tekijän- ja teollisoikeuksien suojaksi annettujen säädösten perusteella. Myös Kopiosto ry toteaa hallituksen esitysluonnoksessa esitettävän, että 1(5) artiklassa oleva tulkinta tietosuojan ensisijaisuudesta datasäädökseen nähden ulotettaisiin kattamaan myös sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (SVPL), ja erityisesti sen 205 § sekä 17 luvun säännökset. Kopiosto ry:n mukaan tietosuoja estää teleoperaattoreita käsittelemästä tietoja tekijänoikeudenloukkauksen perusteella, ja tämä käsittelyperuste pitäisi selvytyden vuoksi lisätä lakiin. Teosto ry:n mukaan SVPL 17 luvun säännökset ovat olennaisia tekijänoikeuden täytäntöönpanossa ja hallituksen esityksessä on selvennettävä, että hallituksen esitysluonnoksen tietosuojan ensisijaisuutta koskevat kirjaukset ja viittaukset muun ohessa SVPL 17 luvun säädöksiin eivät vaikuta tekijänoikeuden täytäntöönpanomahdollisuuksiin. Kopiosto ry painottaa, että datasäädöksen kansallisessa täytäntöönpanossa on varmistettava, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus saada ns. whois-tietoja tutkiakseen ja puuttuakseen havaitsemaansa tekijänoikeuden loukkaukseen.

Taloudelliset vaikutukset ja budjettilakiesitys

Kautta linjan lausunnoissa oltiin huolissaan siitä, voivatko Liikenne- ja viestintävirasto, Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä tietosuojavaltuutettu hoitaa niille esitettyjä uusia velvollisuuksia ilman lisärahoitusta. Erityisesti Liikenne- ja viestintäviraston tehtävien lisäämistä samaan aikaan, kun sen rahoitusta on leikattu, pidettiin ongelmallisena. Lisäksi huomautettiin, että samoille viranomaisille kertyy lisävelvoitteita muidenkin ajankohtaisten säädösten toimeenpanon seurauksena. Uusien tehtävien hoitamisen resursointia viranomaisten nykyisiä tehtäviä tehostamalla ja toimintaa sopeuttamalla pidettiin ongelmallisena. Resursoinnin puutteen todettiin vaarantavan oikeusturvan ja datasäädöksen tarkoituksenmukaisen soveltamisen. Tämänkaltaisia huomioita tekivät **Ammattiliitto Pro ry, Business Oulu -liikelaitos, FiCom ry, IPR University Center, Keskuskauppakamari, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Kuluttajaliitto ry, Oikeuskanslerinvirasto, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Teknologiateollisuus ry** sekä **työ- ja elinkeinoministeriö. Kilpailu- ja kuluttajavirasto** itse lausuu, ettei virastossa ole kuluttajien datalukutaidon edistämistehtävälle olemassa olevia resursseja. Sen mukaan myös kuluttaja-asiamiehelle tulevan uuden valvontatehtävän hoitaminen edellyttäisi pysyvää lisäresurssia. **Liikenne- ja viestintävirasto** toteaa sille esitettyjen tehtävien hoitamisen edellyttävän sekä uusia henkilöresursseja että olemassa olevan osaamisen kasvattamista. Osaamista tarvittaisiin ainakin juridiikasta, taloudesta ja tekniikasta. **Valtiovarainministeriön** mukaan jatkovalmistelussa tulee ottaa huomioon talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjaus, että pääsääntöisesti uusien lisätehtävien yhteydessä luovutaan olemassa olevista tehtävistä tai tehostetaan niiden hoitamista. Valtiovarainministeriön mukaan yksittäisten, muutamien henkilötyövuosien suuruisten uusien tehtävien osalta tehtävistä luopuminen tai niiden tehostaminen toteutetaan lähtökohtaisesti kyseisen ministeriön pääluokassa.

Valtiovarainministeriö toteaa, että mikäli esityksestä aiheutuisi muutoksia viranomaisten toimintamenoihin, tulisi esitys antaa eduskunnalle budjettilakina ja se tulisi käsitellä raha-asiain valiokunnassa. **Oikeusministeriö** katsoo, että esityksen jatkovalmistelussa olisi suositeltavaa tarkistaa laajempien toimeenpanoresurssien ja budjettilakiesityksen tarve suhteessa valtion talousarvioon. **Työ- ja elinkeinoministeriön** mielestä ehdotetun lain tulisi olla lähtökohtaisesti budjettilaki tai sen on liityttävä lisätalousarvioesitykseen.

Oikeusministeriön mukaan tulisi korjata perusteluissa oleva talousarvion momentin 25.01.03 nimi oikeaksi.

Muuta huomioitavaa

Korvaus datan saataville asettamisesta poikkeuksellisen tarpeen tapauksissa

Liikenne- ja viestintäviraston näkemyksen mukaan kansallisen lainsäädännön ja datasäädöksen V luvun perusteella tehtävien poikkeuksellisesta tarpeesta seuraavien julkisen sektorin tietopyyntöjen välistä suhdetta voisi selkeyttää. Liikenne- ja viestintävirasto ehdottaa täydentämistä työryhmän arviointimuistiossa datasäädöksen kansallisesta täytäntöönpanosta Suomessa todetulla. Liikenne- ja viestintävirasto toteaa täsmentämisen olevan sen kannalta tärkeää, koska Kyberturvallisuuskeskukselle voisi yleisen hätätilan tilanteissa muodostua poikkeuksellinen tarve käyttää yksityisen sektorin toimijoiden hallussa olevaa dataa vakavaan kyberturvallisuuspoikkeamaan reagoimiseksi. Liikenne- ja viestintävirasto kiinnittää huomiota myös siihen, että se vastaa datasäädöksen 20(5) artiklassa tarkoitettujen valitusten käsittelystä ja voi myös muuttaa korvauksen määrää. Liikenne- ja viestintäviraston mukaan jatkovalmistelussa pitäisi kiinnittää huomiota tapauksiin, joissa se itse pyytäisi dataa yksityiseltä sektorilta poikkeuksellista tarvetta varten ja olisi itse korvausvaatimuksen kohteena.

Oikeusministeriön mukaan 1. lakiehdotuksen 27 §:ssä valittu termi ”valitus” on ongelmallinen, koska kansallisesti sillä viitataan muutoksenhakuun hallintotuomioistuimeen. Oikeusministeriön mukaan tulisi muutenkin tarkastella ja tehdä paremmin selkoa siitä, miten korvauksen käsittelyä koskeva menettely ja asetuksen 20 artiklan 5 kohdan mukainen valitus tulisi kansallisesti organisoida. Niin ikään oikeusministeriö toteaa, että toisin kuin perusteluissa on väitetty, datasäädös ei jätä täysin kansallisesti arvioitavaksi toimivaltaisen viranomaisen harkintaa korvauksen määrästä.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n mukaan epäselväksi jää kohta, jossa julkisen sektorin elin pyytää datasäädöksen perusteella dataa. Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n mielestä poikkeuksellisia tarpeita ja mahdollisia tietosisältöjä tulisi arvioida vielä lisää ja varmistaa, että julkisen sektorin toimijoilla on ymmärrys mahdollisuuden hyödyntämisestä. Lisäksi lausunnon mukaan tulisi arvioida suhdetta julkisuuslakiin ja asiakirjajulkisuuteen. **Suomen Kuntaliitto ry:n** mielestä olisi tärkeää saada arvioita siitä, kuinka usein viranomaiset tulisivat turvautumaan datasäädökseen kansallisen lainsäädännön sijaan tietoja saadakseen, sekä siitä, mihin tarkoituksiin tietoja saatettaisiin pyytää sekä mitä nämä tiedot voisivat olla. Näin voitaisiin Suomen Kuntaliitto ry:n mukaan arvioida sitä, miten todennäköinen olisi tilanne, jossa asiakirja olisi julkinen julkisuuslain nojalla, mutta sen luovuttamiseen kohdistuisi datasäädöksen 19 artiklan 2 kohdan b alakohdan tarkoittama rajoitus. Lisäksi Suomen Kuntaliitto ry:n mukaan kuntien kanssa tulisi käydä keskustelua, kuinka usein ne tulisivat turvautumaan datasäädökseen tietojen saamiseksi kansallisen lainsäädännön sijaan, mihin tarkoituksiin tietoja saatettaisiin pyytää ja mitä nämä tiedot voisivat olla.

Kuuleminen

Oikeuskanslerinvirasto katsoo, että hallituksen esityksestä on järjestettävä kuulemiskierros myös ruotsiksi ennen hallituksen esityksen antamista eduskunnalle. **Oikeusministeriö** esittää harkittavaksi, että jatkovalmistelussa kuultaisiin vielä ainakin niitä tuomioistuimia, joiden toimintaan ehdotus voisi eniten vaikuttaa.

Sääntelyn suhde muuhun lainsäädäntöön

Oikeuskanslerinvirasto kehottaa pohtimaan, mikä on ehdotetun sääntelyn suhde Ahvenanmaan itsehallintolakiin.

Oikeuskanslerinviraston mielestä hallituksen esityksessä tulee selventää, mikä on sääntelyn yhteys julkisuuslakiin.

Oikeuskanslerinviraston mielestä tulisi myös selventää hallituksen esitysluonnoksen kirjausta siitä, että ristiriitatilanteissa yleinen tietosuoja-asetus saa etusijan suhteessa datasäädökseen ja datanhallinta-asetukseen. Oikeuskanslerinvirasto kysyy, onko hallituksen esityksessä omaksuttu tulkintalinja sellainen, että myös kansallinen tietosuojasääntely saa etusijan suhteessa datasäädökseen. Lisäksi oikeuskanslerinvirasto toteaa, että datanhallinta-asetuksen johdanto-osan kohdassa 4 säädetään, että ”tällä asetuksella ei olisi rajoitettava Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) 2016/679 – – soveltamista eikä vastaavien kansallisen lainsäädännön säännösten soveltamista – –”. Oikeuskanslerinviraston mielestä tulisi ottaa kantaa siihen, mitkä ovat näitä vastaavia kansallisen lainsäädännön säännöksiä.

Muita sääntelytekniisiä huomautuksia ja ehdotuksia

Lisäksi **oikeusministeriö** on esittänyt useita lakitekniisiä huomioita, jotka tullaan huomioimaan jatkovalmistelussa, mutta joita ei tarkemmin käsitellä tässä yhteenvedossa.

Liite 1.

Lausunnonantajat

1. OM
2. TEM
3. YM
4. VM
5. SM
6. OKM
7. PLM
8. STM (*ei lausuttavaa*)
9. MMM (*ei lausuttavaa*)
10. Oikeuskanslerinvirasto
11. Oikeusasiamiehen kanslia
12. Liikenne- ja viestintävirasto
13. Poliisihallitus
14. Opetushallitus
15. Kilpailu- ja kuluttajavirasto
16. Verohallinto
17. Oikeusrekisterikeskus
18. FiCom ry
19. Patentti- ja rekisterihallitus
20. THL (*ei lausuttavaa*)
21. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira (*ei lausuttavaa*)
22. Väylävirasto (*ei lausuttavaa*)
23. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen Findata (*ei lausuttavaa*)
24. Ruokavirasto (*ei lausuttavaa*)
25. Maanmittauslaitos (*ei lausuttavaa*)
26. Kansallisarkisto (*ei lausuttavaa*)
27. Digi- ja väestötietovirasto (*ei lausuttavaa*)
28. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (*ei lausuttavaa*)
29. Tietosuojavaltuutetun toimisto (*ei lausuttavaa*)
30. Maahanmuuttovirasto (*ei lausuttavaa*)
31. KEHA-keskus (*ei lausuttavaa*)
32. Luonnonvarakeskus (*ei lausuttavaa*)
33. Tulli (*ei lausuttavaa*)
34. EK
35. TTVK ry
36. Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
37. Keskuskauppakamari
38. Ammattiliitto PRO
39. Elisa Oyj
40. Kopiosto ry
41. Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
42. Finanssiala ry
43. Suomen Kuntaliitto ry
44. Business Finland
45. Suomen Yrittäjät ry
46. Kuluttajaliitto ry
47. Teknologiateollisuus ry
48. Oulun kaupungin BusinessOulu- liikelaitos
49. IPR University Center
50. Suomen Taksiliitto ry (*ei lausuttavaa*)
51. Eläketurvakeskus (*ei lausuttavaa*)
52. Turun ammattikorkeakoulu ry (*ei lausuttavaa*)